

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/85/2001

PRZED WYBORAMI PARLAMENTARNYMI - PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA, ALTERNATYWY WYBORCZE, ELEKTORATY NEGATYWNE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2001

- Pod względem pewności głosowania najbardziej zdecydowanych zwolenników ma koalicja wyborcza SLD-UP-KPEiR. Blisko dwie trzecie jej obecnych sympatyków (64%) deklaruje stuprocentowe przekonanie, że w dniu wyborów z pewnością będzie na nią głosować. Mniej pewni swych decyzji wyborczych są obecni zwolennicy PSL i AWSP (odpowiednio 47% i 40%), a najmniej - zamierzający głosować na UW oraz na PiS.

- Z deklaracji ankietowanych wynika, że największe możliwości poszerzenia swego dotychczasowego stanu posiadania mają PO oraz PSL. Odpowiednio 16% i 15% wyborców o określonych preferencjach głosowałoby na nie jako na ugrupowania „drugiego wyboru”. Po 8% głosujących poparłoby, gdyby była taka możliwość, koalicję SLD-UP-KPEiR, PiS i UW. Wśród najbardziej liczących się formacji najmniejsze alternatywne poparcie ma AWSP (4%).

- Najsilniej utrwalony negatywny wizerunek ma AWSP, dziedzicząca wszystkie obciążenia polityczne, winy i zasługi AWS i obecnego rządu - ponad połowa wybierających się do urn (52%) deklaruje, że z pewnością nie poprze tego ugrupowania. Co trzeci wyborca (32%) twierdzi, iż na pewno nie odda swego głosu na ChD III RP, co czwarty (24%) jest przekonany, że nie udzieli poparcia „Samoobronie”, a co piąty z pewnością nie będzie głosował na UW (21%) ani na koalicję SLD-UP-KPEiR (20%).

Majowe przetarasowania wśród partii politycznych sprawiły, że ukształtował się w miarę pełny skład ugrupowań zamierzających ubiegać się o miejsca w parlamencie podczas jesiennych wyborów. W czerwcu na naszej liście preferencji po raz pierwszy pojawiły się zatem nowe koalicje i ugrupowania polityczne (m.in. PiS i AWSP). Przedmiotem naszego zainteresowania była nie tylko aktualna popularność ugrupowań startujących w wyborach, ale także stabilność ich elektoratów, zdolność do pozyskiwania nowych sympatyków oraz skala ich negatywnego *image'u*, który towarzyszy zwykle wszelkim podmiotom aktywnym na scenie politycznej.

Według czerwcowego sondażu¹ wśród potencjalnych uczestników wyborów najwięcej sympatyków ma obecnie koalicja wyborcza SLD-UP-KPEiR. Gdyby wybory odbywały się w tym miesiącu, poparłby ją prawie co drugi głosujący (48%). Deklarowane poparcie dla pozostałych liczących się ugrupowań jest znacznie niższe: PO - 13%, AWSP - 10%, PSL - 7%, PiS - 5%, a UW i „Samoobrona” po 2%. Warto przypomnieć, że w omawianym sondażu respondenci składali swoje deklaracje korzystając z listy, na której obok nazw partii, ugrupowań i koalicji startujących w wyborach były umieszczone nazwiska ich liderów (czyli obok nazwy komitetu Prawo i Sprawiedliwość umieszczone było nazwisko Lecha Kaczyńskiego). Na liście wymienione były nazwy wszystkich partii lub ugrupowań tworzących dany komitet wyborczy lub związanych umowami o wspólnym starcie w wyborach.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (133) przeprowadzono w dniach 1-4 czerwca 2001 roku na 1052-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

PEWNOŚĆ GŁOSOWANIA

Wskaźnikiem stabilności elektoratu i zdolności do utrzymania przez partie dotychczasowych zwolenników jest szacowana przez respondentów pewność ich decyzji wyborczych. Ankietowani określali na dziesięciopunktowej skali, w jakim stopniu są pewni, że w dniu wyborów faktycznie oddadzą głos na ugrupowanie, które popierają obecnie. Na skali tej 1 oznaczało, iż respondent w ogóle nie jest pewien, czy zagłosuje na tę partię, a 10 - że jest w pełni przekonany o udzieleniu poparcia właśnie tej partii.

Tak samo jak w marcu i w maju najbardziej stabilny elektorat i zdecydowanych zwolenników ma koalicja wyborcza SLD-UP łącząca w tym miesiącu poza wymienionymi partiami także KPEiR, PLD i SD. Odpowiedzi zadeklarowanych wyborców tej koalicji nie tylko mieściły się przeciętnie najbliżej punktu wyrażającego całkowitą pewność, że będą głosowali na któreś z tych ugrupowań, ale także były relatywnie najbardziej zgodne. Stosunkowo wielu pewnych wyborców, choć nie tak pewnych jak w przypadku zwolenników koalicji SLD-UP, mają PSL i AWSP. W porównaniu z sytuacją sprzed miesiąca wyborcy PSL umocnili się w postanowieniu poparcia tej partii w wyborach - obecnie jest ono niemal takie samo jak w marcu. Odłączenie części AWS i utworzenie AWSP nie wpłynęło znacząco na determinację sympatyków tej formacji. Pewność głosowania wyborców AWSP jest obecnie nieznacznie niższa niż zwolenników AWS w maju, natomiast wyższa niż w marcu. Wyborcy PO w ciągu ostatnich trzech miesięcy systematycznie umacniają się w przekonaniu, że warto poprzeć w wyborach tę inicjatywę polityczną. Natomiast nie da się tego powiedzieć o zwolennikach UW - średnia ich wskazań okazała się niższa niż w ubiegłym miesiącu. Pierwsze deklaracje wyborców PiS także nie należą do najwyższych, jednak w przypadku zupełnie nowych partii pojawiających się na politycznym rynku wydaje się to zrozumiałe. Poziom deklarowanej pewności głosowania wyborców PiS jest i tak wyższy niż determinacja wyborców PO podczas pierwszego (marcowego) pomiaru pewności głosowania zwolenników tego ugrupowania.

Tabela 1

Do wyborów pozostało jeszcze kilka miesięcy. W trakcie kampanii wyborczej zdarza się, że ludzie zmieniają swoje zamiary, chęć głosowania na daną partię. W jakim stopniu jest Pan(i) przekonany(a), że w dniu wyborów zagłosuje na tę właśnie partię?			
Potencjalne elektoraty	Średnie ocen w elektoratach na 10-punktowej skali, na której 1 oznacza, że respondent w ogóle nie jest pewien, czy będzie na tę partię głosować, a 10 - całkowitą pewność głosowania na tę partię		
	III 2001	V 2001	VI 2001
SLD+UP+KPEiR	9,01	9,09	9,09
PSL	8,45	7,88	8,43
AWS/AWSP	8,10	8,48	8,24
PO	7,58	7,67	8,05
PiS	-	-	7,88
UW*	6,73	7,22	6,80

* Z uwagi na małą liczebność zwolenników UW wyniki dotyczące tego ugrupowania należy traktować z ostrożnością

Analizując te dane w inny sposób można stwierdzić, że podobnie jak przed miesiącem blisko dwie trzecie obecnych wyborców koalicji SLD-UP jest w stu procentach przekonana, że w dniu wyborów będzie na nią głosować. W elektoracie AWSP taką pewność ma mniej osób niż w maju, czyli w porównaniu z deklaracjami dotyczącymi AWS liczba zdecydowanych zwolenników AWSP jest nieco niższa. W czerwcu wyraźnie więcej pewnych sympatyków niż w maju odnotowaliśmy też w przypadku PSL i PO.

Tabela 2

Potencjalne elektoraty	Odsetki respondentów							
	zupełnie niepewnych co do swej decyzji wyborczej (na skali odpowiedź 1)		raczej niepewnych co do swej decyzji wyborczej (na skali odpowiedzi 2-5)		raczej pewnych, że będą głosowali na tę partię (na skali odpowiedzi 6-9)		całkowicie pewnych, że będą głosowali na tę partię (na skali odpowiedź 10)	
	V	VI	V	VI	V	VI	V	VI
SLD+UP+KPEiR	1	0	4	6	30	30	65	64
AWS/AWSP	0	0	9	15	45	45	46	40
PiS	-	0	-	18	-	53	-	28
PSL	0	0	18	7	52	46	30	47
PO	1	2	18	12	57	50	25	36

Relatywnie największy odsetek niepewnych wyborców (czyli takich, którzy wskazywali punkty skali bliższe odpowiedzi „W ogóle nie jestem pewien/pewna, czy będę głosować na tę partię”) mają ugrupowania pozostałe po rozpadzie AWS - PiS (18%) i AWSP (15%), a także PO (14%).

ALTERNATYWY WYBORCZE

Szanse wyborcze poszczególnych partii i koalicji są określone nie tylko przez skalę posiadanego przez nich poparcia, ale także przez ich zdolność do pozyskiwania zwolenników wśród wyborców pozostałych ugrupowań. Preferencje poszczególnych elektoratów mają także znaczenie przy tworzeniu powyborczych sojuszy czy koalicji, choć w tym przypadku decydujące znaczenie ma oczywiście arytmetyka wyborcza.

Ogólnie rzecz biorąc największe możliwości poszerzenia swego dotychczasowego stanu posiadania ma PO - ponad jedna szóstka wyborców o określonych preferencjach głosowałaby na to ugrupowanie jako drugie. Niemal równie szerokie zaplecze ma także PSL. Na koalicję SLD-UP oraz na PiS i UW głosowałoby - gdyby była możliwość poparcia w wyborach jeszcze jednego ugrupowania - po 8% wyborców mających sprecyzowane sympatie polityczne. O połowę mniejsze zaplecze polityczne ma AWSP. Jeszcze mniej zwolenników byłyby w stanie przyciągnąć z grona sympatyków innych partii „Samoobrona”, PPS i ChD III RP. Pozostałe ugrupowania praktycznie nie mają szans na powiększenie swego stanu posiadania kosztem konkurentów. W porównaniu z sytuacją sprzed miesiąca deklaracje ankietowanych zmieniły się tylko w bardzo niewielkim stopniu.

Tabela 3

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą partię wybrał(a)by Pan(i) jako drugą?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	III 2001 (N=569)	IV 2001 (N=660)	V 2001 (N=545)	VI 2001 (N=634)
	w procentach			
PO	17	14	15	16
PSL	15	15	12	15
SLD+UP+KPEiR	8	8	8	8
PiS	-	-	-	8
UW	9	9	10	8
KPEiR	6	5	6	-
AWS/AWSP	4	5	3	4
ROP	3	3	3	-
„Samoobrona”	2	2	2	2
PPS	2	2	2	2
ChD III RP	2	3	1	2
PdP	-	-	-	1
RKN	-	-	-	1
Liga Rodzin	-	-	-	0
PUG	-	-	-	0
PLD	1	1	2	-
UPR	2	3	1	-
Inna	2	1	2	0
Nie ma takiej partii	17	14	21	16
Trudno powiedzieć	10	18	11	18

Sondażowe wyniki koalicji SLD-UP wskazują, że ugrupowanie to po wyborach będzie bliskie możliwości samodzielnego utworzenia rządu. Jednak praktyka parlamentarna dowodzi, że nawet wówczas, gdy koalicja ta osiągnie tak znaczący sukces, kilkumandatowa przewaga może okazać się zbyt mała, by przeprowadzać w parlamencie własne propozycje ustawowe i sprawnie rządzić. Jest zatem prawdopodobne, że po wyborach koalicja ta będzie musiała poszerzyć się o jakieś inne ugrupowania.

Gdyby deklarowane sympatie wyborców SLD-UP potraktować jako rekomendacje dla przyszłej koalicji wyborczej, to można powiedzieć, że podobne szanse na wejście do przyszłej koalicji rządowej mają zarówno PSL, jak i PO. Niemal takie same odsetki wyborców koalicji SLD-UP wybrały te ugrupowania jako partie drugiego wyboru.

Tabela 4

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii, to którą partię wybrał(a)by Pan(i) jako drugą? (N=634)	Potencjalne elektoraty (partie pierwszego wyboru)				
	AWSP	PiS	PO	PSL	SLD+UP+KPEiR
	w procentach				
AWSP	-	11	17	3	1
ChD III RP	6	4	4	0	0
PiS	13	-	19	7	6
LR	0	4	0	1	0
PO	26	26	0	12	21
PPS	0	0	2	0	2
PSL	6	9	10	-	22
PUG	0	0	1	0	1
PdP	0	3	0	4	0
RKN	0	4	0	0	0
„Samoobrona”	0	3	3	5	2
SLD+UP+KPEiR	7	9	10	49	-
UW	8	2	18	0	9
Inna	0	3	0	0	0
Nie ma takiej partii	12	14	10	10	26
Trudno powiedzieć	22	8	6	8	10

Różnice pojawiają się jednak, gdy przeanalizujemy relację odwrotną i spojrzymy na deklarowane sympatie elektoratów tych partii wobec koalicji SLD-UP. Zwolennicy PSL są w swoich wyborach jeszcze bardziej zdecydowani i jednoznaczni - aż 49% spośród nich poparłoby koalicję SLD-UP jako drugie ugrupowanie. Natomiast w przypadku wyborców PO sympatie te nie są w pełni odwzajemnione - elektorat Platformy wyraźnie preferuje ugrupowania postsolidarnościowe (PiS - 19%, UW - 18%, AWSP - 17%), a tylko co dziesiąty wyborca PO (10%) jako drugi wybór wskazał koalicję SLD-UP.

Z deklaracji wyborców wynika, że podział AWS i utworzenie dwóch nowych ugrupowań prawicy (AWSP i PiS) nie było zupełnie nieuzasadnione - ich wyborcy częściej odczuwają bliskość polityczną z PO (po 26% wskazań jako na partię drugiego wyboru) niż ze sobą nawzajem (odpowiednio 13% i 11%).

Co czwarty sympatyk koalicji SLD-UP-KPEiR uważa, że nie ma na scenie politycznej żadnego innego ugrupowania, które warto byłoby dodatkowo poprzeć w wyborach. Zwolennicy tej koalicji w największym stopniu są przekonani o bezalternatywności swego wyboru. Wśród potencjalnych wyborców PiS co siódmy (14%) jest zdania, że nie ma żadnej innej partii, na którą warto byłoby głosować.

SIŁA NIECHĘCI - ELEKTORATY NEGATYWNE

Możliwość poprawiania wyborczych notowań związana jest nie tylko z atrakcyjnością i siłą przyciągającą nowych sympatyków z grona wyborców pozostałych ugrupowań lub osób biernych politycznie. Potencję polityczną każdego ugrupowania ogranicza poziom niechęci, jaki każde z nich ma wśród osób zamierzających głosować. Wielkość owych negatywnych elektoratów, a także ich opiniotwórcza siła wskazują na ograniczenia możliwości pozyskiwania nowych zwolenników. Trzeba zaznaczyć, że w tym miesiącu obok nazw ugrupowań zamieszczaliśmy także nazwiska ich przywódców, co mogło wpływać na deklarowane poparcie.

Mimo zmian personalnych zdecydowanie najbardziej negatywnie postrzeganym ugrupowaniem politycznym jest AWSP obciążona dziedzictwem krytycznie ocenianych rządów AWS. Ponad połowa badanych wybierających się do urn odrzuca możliwość głosowania na to ugrupowanie. Co trzeci wyborca twierdzi, iż z pewnością nie odda głosu na ChD III RP, co czwarty na pewno nie poprze „Samoobrony”, a co piąty twierdzi, że nie będzie głosował ani na UW, ani na koalicję SLD-UP. Wśród pozostałych ugrupowań, które po raz pierwszy umieściliśmy na naszej liście, najbardziej negatywny wizerunek ma Ruch Katolicko-Narodowy firmowany przez Antoniego Macierewicza - więcej niż co szósty potencjalny wyborca odrzuca możliwość głosowania na tę partię. Taki sam odsetek deklaruje swoją niechęć do PO. Co jedenasty głosujący nie zamierza poprzeć Przymierza dla Polski Gabriela Janowskiego. Pozostałe partie mają mniej zadeklarowanych przeciwników.

Tabela 5

Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wymienić nie więcej niż trzy takie partie	Wskazania respondentów według terminów badań		
	III 2001	IV 2001	VI 2001
	w procentach		
AWS/AWSP	61	59	52
ChD III RP	29	29	32
„Samoobrona”	25	25	24
UW	28	25	21
SLD+UP+KPEiR	20	20	20
RKN	-	-	16
PO	13	20	16
PPS	14	11	13
PdP	-	-	9
PSL	10	10	6
PiS	-	-	6
LR	-	-	6
„Alternatywa”	-	-	5
PUG	-	-	5
Inna	1	0	0
Nie ma takiej partii	1	2	2
Trudno powiedzieć	10	8	9

Wśród badanych określających swoje poglądy polityczne jako lewicowe (stanowią oni obecnie 33% całej badanej populacji) prawie cztery piąte deklaruje, iż z pewnością nie będzie głosowało na AWSP, a ponad dwie piąte z niechęcią odnosi się do ChD III RP. Co czwarta osoba o orientacji lewicowej nie oddałaby swego głosu na PO, RKN i UW, a co piąta z pewnością nie poprze „Samoobrony”.

Także wśród osób o poglądach centrowych (24% ogółu respondentów) najsilniejszą niechęć wywołuje AWSP - ponad połowa badanych o tej orientacji politycznej z pewnością nie odda głosu na to ugrupowanie. Tylko nieco mniej negatywnie postrzegana jest ChD III RP. W tej grupie ankietowanych relatywnie wielu przeciwników mają także „Samoobrona” oraz Unia Wolności.

Z kolei wśród osób identyfikujących się z prawicą (22% ankietowanych) ponad dwie trzecie na pewno nie oddałoby swego głosu na koalicję SLD-UP. Więcej niż co trzeci nie będzie głosował na „Samoobronę”, a prawie co trzeci odrzuca możliwość głosowania na PPS.

Tabela 6

Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wymienić nie więcej niż trzy takie partie (N=634)	Deklarowane poglądy polityczne			
	lewica	centrum	prawica	Trudno powiedzieć
	w procentach			
AWS/AWSP	79	54	17	30
ChD III RP	45	40	7	29
PiS	7	8	4	4
LR	6	13	1	1
PO	25	11	8	7
PPS	3	18	31	4
PSL	2	5	15	3
PUG	4	7	3	6
PdP	11	12	4	7
RKN	25	14	6	8
„Alternatywa”	4	5	7	6
„Samoobrona”	20	29	35	11
SLD+UP+KPEiR	1	6	70	11
UW	23	22	17	18
Inna	0	0	1	0
Nie ma takiej partii	1	3	1	3
Trudno powiedzieć	3	8	8	38

Zróznicowania opinii wśród osób mających różne poglądy polityczne dobrze oddają także antypatie wyborcze w elektoratach poszczególnych ugrupowań.

Wśród wyborców koalicji SLD-UP, podobnie jak wśród badanych o poglądach lewicowych, najsilniej odrzucanym ugrupowaniem jest AWSP (77%). Taki sam odsetek jak wśród lewicowców neguje także możliwość głosowania na ChD III RP (45%). Ponad jedna piąta wyborców tej koalicji na pewno nie będzie głosować na PO, RKN (po 22%) i UW (21%).

Tabela 7

Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)?	Potencjalne elektoraty (partie pierwszego wyboru)				
	AWSP	PiS	PO	PSL	SLD+UP+KPEiR
	w procentach				
AWS/AWSP	-	37	28	64	77
ChD III RP	7	15	19	40	45
PiS	6	0	2	6	7
LR	0	0	3	3	9
PO	12	15	0	22	22
PPS	36	25	25	8	5
PSL	9	17	20	0	2
PUG	1	0	4	5	7
PdP	4	3	7	12	11
RKN	2	13	14	20	22
„Alternatywa”	9	5	6	14	3
„Samoobrona”	29	37	46	27	19
SLD+UP+KPEiR	70	59	54	6	0
UW	16	32	22	49	21
Inna	2	0	0	0	0
Nie ma takiej partii	2	4	4	0	1
Trudno powiedzieć	12	0	1	1	4

Także dla wyborców PSL największą antypatią polityczną jest AWSP - prawie dwie trzecie (64%) spośród nich odrzuca możliwość głosowania na to ugrupowanie. Sympatycy PSL z wyraźnie większą niechęcią niż wyborcy koalicji SLD-UP traktują UW - prawie połowa (49%) deklaruje, że nie poprze w wyborach tej partii. Podobnie jak wśród osób o poglądach lewicowych dwie piąte zwolenników PSL (40%) twierdzi, iż nie będzie głosować na ChD III RP. Spore odsetki wyborców PSL nie popierają także „Samoobrony” (27%), PO (22%) i RKN (20%).

Po drugiej stronie sceny politycznej deklaracje wyborców AWSP dość dokładnie odzwierciedlają opinie osób o poglądach prawicowych. Zdecydowanie najsilniej odrzucana jest możliwość głosowania na koalicję SLD-UP (70%). Dość częste są także deklaracje o niegłosowaniu na PPS (36%) i „Samoobronę” (29%).

Również wśród wyborców PiS najwięcej zadeklarowanych przeciwników ma koalicja SLD-UP (59%). Jednak sympatyków tego ugrupowania charakteryzuje też duży krytycyzm wobec AWSP - niemal dwie piąte (37%) zwolenników formacji braci Kaczyńskich odrzuca możliwość głosowania na AWSP. Taką samą niechęć żywią do „Samoobrony”, a tylko nieznacznie mniejszą do UW (32%). Jedna czwarta wyborców PiS (25%) jest pewna, że nie odda głosu na PPS.

Wyborcy PO są najbardziej niechętnie nastawieni do koalicji SLD-UP (54%), a także do „Samoobrony” (46%). Nieco mniej silnie niż w elektoracie PiS, ale także dość wyraźnie odrzucana jest możliwość głosowania na AWSP (28%). Co czwarty zwolennik PO deklaruje, że na pewno nie odda głosu na PPS, a co piąty nie poprze UW oraz PSL.

Ustalenie listy ugrupowań mających zamiar ubiegać się o miejsca w parlamencie nie zmieniło wiele w układzie sił na scenie politycznej. Ciągłe przypomina on układ sił przed wyborami prezydenckimi - jeden samotny lider wyprzedzający o kilka długości pozostałych liczących się konkurentów. Koalicja **SLD-UP-KPEiR** nie tylko cieszy się największą popularnością, ale ma także najbardziej stabilny elektorat (deklarujący najwyższą pewność głosowania, a zarazem najsilniej przekonany, że nikt inny nie zasługuje na poparcie) i stałą, a zarazem niezbyt dużą liczbę zadeklarowanych przeciwników (jedna piąta uczestników głosowania).

Najsilniejsze związki z SLD-UP odczuwa elektorat **PSL**: połowa zwolenników tej partii, gdyby mogła, głosowałaby także na tę koalicję. Jednocześnie PSL ma stosunkowo większe niż konkurenci zaplecze polityczne - z jednej strony cieszy się popularnością wśród

części zwolenników innych ugrupowań, z drugiej ma relatywnie niezbyt wielu zdeklarowanych przeciwników. Jednocześnie elektorat PSL należy do najbardziej stabilnych.

Wśród pozostałych ugrupowań największe szanse na odebranie konkurentom głosów i poszerzenie poparcia ma **PO**, partia obdarzana sympatią, o stosunkowo niezbyt wielkiej liczbie przeciwników, a zarazem mająca zwolenników z każdym miesiącem umacniających się w przekonaniu o słuszności swego wyboru. **PiS** jako ugrupowanie nowe ma jeszcze relatywnie niezbyt pewnych sympatyków i stosunkowo mniejsze szanse na odebranie głosów konkurentom. Z drugiej strony jednak partia ta trafiła w pewną niezagospodarowaną dotąd niszę wyborczą - wskazuje na to zarówno fakt, że przyciągnęła zwolenników z wielu różnych ugrupowań, a także osób dotąd niezdecydowanych², jak i relatywnie wyższy wskaźnik bezalternatywności wyboru. Jednocześnie partia ta ma niezbyt wielu przeciwników. **AWSP** z całym dobrodziejstwem inwentarza dziedziczy wszystkie obciążenia polityczne, winy i zasługi AWS. Podobnie jak jej poprzedniczka jest ugrupowaniem o zdecydowanie najsilniejszym negatywnym *image'u*. Jej możliwości polityczne są obecnie ograniczone, najbliższej jest do niej elektoratowi PO. Ma ona jednak dość stabilny elektorat - jej zwolennicy najsilniej spośród wszystkich partii postsolidarnościowych są przekonani o słuszności swego wyboru. **UW** ma obecnie zbyt mało zwolenników, by można było ich sensownie charakteryzować.

Na koniec odnotujmy, że po czterech miesiącach, w których łączny odsetek zwolenników trzech najbardziej liczących się ugrupowań centroprawicy obniżał się (w lutym na AWS, PO i UW chciało głosować łącznie 31% wyborców, w marcu 27%, w kwietniu 25%, w maju 23%) i osiągnął poziom średniego łącznego poparcia dla AWS i UW w 2000 roku (23%), w czerwcu liczba zwolenników ugrupowań centroprawicy (AWSP, PiS, PO i UW) wzrosła do 30%.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

² Patrz komunikat CBOS „Preferencje partyjne w czerwcu”, czerwiec 2001.

A N E K S

Tabela 1. W jakim stopniu jest Pan(i) przekonany(a), że w dniu wyborów zagłosuje Pan(i) na tę własną partię?
Odsutki respondentów: 1 - zupełnie niepewnych co do swej decyzji wyborczej (na skali odpowiedź 1); 2 - raczej niepewnych co do swej decyzji wyborczej (na skali odpowiedź 2-5); 3 - raczej pewnych, że będą głosowali na tę partię (na skali odpowiedź 6-9); 4 - całkowicie pewnych, że będą głosowali na tę partię (na skali odpowiedź 10)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	0	9	36	47	8	618
Płeć						
Mężczyźni	0	8	35	51	6	333
Kobiety	1	10	38	42	10	286
Wiek						
18-24 lat	0	15	47	28	10	76
25-34	0	6	39	47	8	89
35-44	0	11	38	39	12	114
45-54	0	10	37	49	4	150
55-64	0	5	37	55	3	80
65 lat i więcej	1	5	23	59	11	109
Miejsce zamieszkania						
Wieś	0	8	35	48	8	218
Miasto do 20 tys.	1	9	40	33	8	58
20-100 tys.	0	9	32	49	10	124
101-500 tys.	0	9	32	49	9	129
501 tys. i więcej mieszk.	2	8	40	46	3	90
Wykształcenie						
Podstawowe	1	7	33	47	13	136
Zasadnicze zawodowe	0	12	34	48	5	149
Średnie	0	9	37	47	8	249
Wyższe	0	6	43	46	4	84
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	0	4	42	51	4	55
Prac. umysł. niż. szczebla	0	8	41	44	7	59
Pracownicy fiz.- umysł.	0	18	28	42	11	48
Robotnicy wykwalifikowani	0	8	35	52	4	62
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	33	47	20	13
Rolnicy	0	0	50	46	4	23
Pracujący na własny rach.	0	19	45	36	0	26
Bierni zawodowo						
Rencjści	1	4	27	62	5	74
Emeryci	1	9	32	50	5	138
Uczniowie i studenci	0	11	49	30	9	40
Bezrobotni	0	13	38	38	11	50
Gospodynie domowe i inni	0	9	32	40	19	30
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	0	12	32	51	5	124
społ. właścicieli	0	3	43	48	5	49
prywatnych i państwa	0	9	41	41	9	110
sekt. przyw. poza rolnict.	0	1	46	43	10	28
prywatnym gosp. rolnym	0	1	46	43	10	28
Dochody na jedną osobę						
Do 275 zł	0	4	50	38	9	77
276-399	0	7	37	51	4	52
400-549	0	15	32	44	10	118
550-799	2	9	32	52	5	97
Powyżej 799 zł	0	8	39	52	2	157
Ocena własnych war. mater.						
Złe	1	10	37	44	9	186
Średnie	0	9	32	49	9	290
Dobre	0	6	42	47	5	142
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	0	12	19	54	16	38
Raz w tygodniu	0	10	39	44	7	341
1-2 razy w miesiącu	0	11	42	39	7	78
Kilka razy w roku	0	8	32	50	10	101
W ogóle nie uczestniczy	0	1	33	62	3	58
Poglądy polityczne						
Lewica	0	3	31	63	3	272
Centrum	0	20	37	34	9	121
Prawica	1	11	46	36	6	157
Trudno powiedzieć	1	6	33	31	31	66

Tabela 2. Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wybrać nie więcej niż trzy takie partie (%)

	AWSP	ChD III RP	PiS	LR	PO	PPS	PSL	PUG	PdP
Ogółem	52	32	6	6	16	13	6	5	9
Płeć									
Meżczyźni	53	34	6	8	18	14	6	5	11
Kobiety	51	31	6	3	14	13	6	4	7
Wiek									
18-24 lat	46	31	8	8	5	14	11	1	10
25-34	58	39	8	9	8	19	10	4	11
35-44	52	42	5	5	18	10	4	8	9
45-54	56	33	6	3	20	15	5	4	10
55-64	58	28	4	8	21	14	5	3	5
65 lat i więcej	42	20	6	4	20	8	4	6	7
Miejsce zamieszkania									
Wies	53	35	5	8	17	15	1	7	7
Miasto do 20 tys.	33	30	13	7	6	21	7	2	19
20-100 tys.	56	37	5	5	13	6	7	7	8
101-500 tys.	58	35	3	4	21	12	6	2	5
501 tys.i więcej mieszk.	49	18	9	3	16	16	16	0	13
Wykształcenie									
Podstawowe	44	25	2	6	15	6	4	5	8
Zasadnicze zawodowe	54	38	6	6	21	14	3	5	8
Średnie	55	37	6	7	15	13	6	5	10
Wyższe	55	23	9	0	10	24	14	5	8
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	57	29	11	0	5	28	9	0	6
Prac.umysł.niż.szczebla	62	42	4	4	7	13	10	1	13
Pracownicy fiz. - umysł.	57	48	5	12	6	15	0	11	7
Robotnicy wykwalifikowani	51	31	1	2	26	15	4	7	14
Robotnicy niewykwalifik.	29	17	11	11	9	11	0	11	10
Rolnicy	73	40	7	15	30	7	0	9	8
Pracujący na własny rach.	41	43	6	6	11	9	6	0	12
Bierni zawodowo									
Renciści	43	36	7	7	24	10	1	5	5
Emeryci	50	22	6	6	19	11	6	5	7
Uczniowie i studenci	51	28	10	7	7	19	12	0	14
Bezrobotni	58	36	7	6	12	7	8	2	11
Gospodynie domowe i inni	53	33	0	3	26	13	12	6	2
Pracuje w:									
inst. państw. publicznej	52	35	6	4	8	18	5	7	10
społce właścicieli	58	33	7	2	15	16	10	3	15
prywatnych i państwa	52	38	5	6	15	14	4	3	8
sekt. pryw. poza rolnict.	72	40	10	12	29	7	0	8	10
prywatnym gosp. rolnym									
Dochody na jedną osobę									
Do 275 zł	58	37	5	2	24	9	2	5	8
276-399	52	39	11	6	9	14	5	3	14
400-549	45	32	2	10	17	11	2	1	9
550-799	52	35	4	5	20	7	7	2	9
Powyżej 799 zł	64	31	10	6	10	15	9	3	9
Ocena własnych war. mater.									
Złe	51	31	5	10	21	12	6	6	10
Średnie	52	34	7	4	17	12	4	3	8
Dobre	56	32	5	5	8	16	10	5	9
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	24	20	0	4	7	3	6	3	4
Raz w tygodniu	48	25	5	4	15	17	6	5	10
1-2 razy w miesiącu	48	42	7	13	20	13	7	5	9
Kilka razy w roku	65	47	2	6	12	9	5	4	6
W ogóle nie uczestniczy	78	47	18	7	34	4	8	2	10
Poglądy polityczne									
Lewica	79	45	7	6	25	3	2	4	11
Centrum	54	40	8	13	11	18	5	7	12
Prawica	17	7	4	1	8	31	15	3	4
Trudno powiedzieć	30	29	4	1	7	4	3	6	7

Tabela 2 (cd.). Na które z tych partii na pewno nie głosował(a)by Pan(i)? Proszę wybrać nie więcej niż trzy takie partie (%)

	RKN	"Alternatywa"	"Samo-obrona"	SLD+UP+KPEiR	UW	Inna	Nie ma takiej partii	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	5	24	20	21	0	2	9	634
Płeć									
Mężczyźni	17	5	22	20	23	0	2	8	340
Kobiety	15	6	27	21	18	0	1	11	293
Wiek									
18-24 lat	11	7	30	17	18	0	3	8	77
25-34	13	2	26	20	15	0	1	10	94
35-44	20	3	24	17	20	0	3	11	116
45-54	23	7	25	18	25	0	1	4	152
55-64	17	6	22	20	28	0	0	8	84
65 lat i więcej	8	6	20	29	18	1	2	15	111
Miejsce zamieszkania									
Wieś	10	8	16	15	26	0	2	12	227
Miasto do 20 tys.	21	7	39	15	13	0	6	8	61
20-100 tys.	16	3	22	14	24	0	1	11	126
101-500 tys.	25	5	29	30	16	0	1	6	130
501 tys. i więcej mieszk.	15	2	31	33	17	0	2	6	91
Wykształcenie									
Podstawowe	8	10	15	17	20	1	4	17	143
Zasadnicze zawodowe	18	5	23	13	27	0	2	8	155
Średnie	18	3	28	20	21	0	1	9	251
Wyższe	20	3	38	39	10	0	0	2	85
Grupa społ.-zaw. pracujący									
Kadra kier., inteligencja	21	7	36	40	7	0	0	3	56
Prac. umysł. niż. szczebla	13	1	30	19	24	0	4	5	59
Pracownicy fiz. - umysł.	18	5	23	14	25	0	0	8	48
Robotnicy wykwalifikowani	22	3	25	10	26	0	4	10	66
Robotnicy niewykwalifik.	3	0	9	28	32	0	0	35	15
Rolnicy	17	17	12	3	46	0	0	0	23
Pracujący na własny rach.	20	0	41	28	5	0	9	5	26
Bierni zawodowo									
Renciści	15	7	15	22	30	0	0	9	77
Emeryci	15	6	19	24	19	1	1	12	142
Uczniowie i studenci	16	3	38	26	17	0	0	2	40
Bezrobotni	9	10	27	9	9	0	2	17	52
Gospodynie domowe i inni	14	0	21	13	18	0	4	10	31
Pracuje w:									
inst. państw. publicznej	20	3	31	23	21	0	2	6	128
spółce właścicieli									
prywatnych i państwa	18	6	32	28	23	0	3	6	49
sekt. pryw. poza rolnict.	24	2	24	16	18	0	0	12	112
prywatnym gosp. rolnym	14	14	13	3	39	0	0	5	28
Dochody na jedną osobę									
Do 275 zł	10	11	19	9	28	1	4	7	77
276-399	19	11	24	8	30	0	2	6	53
400-549	13	3	26	23	27	0	1	10	120
550-799	17	3	19	21	22	0	0	11	99
Powyżej 799 zł	23	7	32	25	13	0	1	2	159
Ocena własnych war. mater.									
Złe	13	8	23	15	22	1	2	8	189
Średnie	15	4	20	21	24	0	2	10	298
Dobre	21	3	35	26	14	0	0	8	144
Udział w prakt. religijnych									
Kilka razy w tygodniu	4	10	22	47	25	0	0	17	40
Raz w tygodniu	11	6	25	23	25	0	2	11	349
1-2 razy w miesiącu	13	7	22	13	17	0	3	11	83
Kilka razy w roku	32	3	30	18	12	0	3	5	101
W ogóle nie uczestniczy	33	2	14	2	12	0	0	0	57
Poglądy polityczne									
Lewica	25	4	20	1	23	0	1	3	273
Centrum	14	5	29	6	22	0	3	8	125
Prawica	6	7	35	70	17	1	1	8	160
Trudno powiedzieć	8	6	11	11	18	0	3	38	73